

tuinjournaal

Plan voor tuin
kapel Isselt

pagina 8

Aandacht voor
wederopbouw
1945-1965
pagina 10

Mien Ruys en
Gerrit Rietveld:
unieke combinatie
pagina 12

Wederopbouwtijd:
groen verdient
bescherming
pagina 14

Voortbestaan
arboreta onzeker
pagina 21

SEPTEMBER 2009 - JAARGANG 26 - NUMMER 3

thema
wederopbouw

wederopbouw

TUIN NEDER
LANDSE
EN
STICHTING

De Nederlandse Tuinenstichting (NTs), opgericht in 1980, streeft naar het behoud van tuinen en parken die van belang zijn door vormgeving, beplanting, cultuurhistorisch karakter en ligging. Daartoe worden inventarisaties en onderzoeken uitgevoerd en adviezen gegeven aan eigenaren, beheerders en overheden over planontwikkeling, herstel, beheer en aanpassingen.

 Prins Bernhard Cultuurfonds geeft cultuur de kans

De NTs organiseert voor donateurs en andere belangstellenden cursussen, excursies en inleidingen over aspecten van de tuinkunst, tuincultuur en tuin- en landschapsarchitectuur.

M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting

Donateurs ontvangen jaarlijks de Open Tuinen Gids met een tuinpas waarmee de NTstuinen op de aan-gegeven data gratis te bezoeken zijn. De middelen voor deze activiteiten worden door donateurs bijeengebracht. De jaarlijkse donatie voor particulieren bedraagt minimaal € 42,00. Het donateurschap geldt per kalenderjaar en wordt automatisch verlengd, tenzij de donateur opzegt vóór 1 november van het lopende jaar. Daarnaast kent de NTs geschenk- en bedrijfs-donateurschappen. Bij het bureau is informatie te verkrijgen over het doen van schenkingen en legaten.

Het Tuinjournaal is mede mogelijk gemaakt door:

 Koninklijk Hof, fonds

voorwoord

Sinds enige tijd groeit de belangstelling voor de naoorlogse periode 1940-1965 en is in vakkringen zelfs sprake van waardering voor deze periode. Voor gebouwen uit 1940-1958 heeft het ministerie van OCW zelfs een 'top 100' samengesteld van monumenten die het waard zijn om te worden beschermd. Door de vaak sobere en eentonige ontwerpen kregen gebouwen uit die tijd lange tijd niet de belangstelling die ze eigenlijk verdienen. Met de lijst van 100 nieuwe rijksmonumenten ontstaat eindelijk erkenning voor de architectuur uit de wederopbouwperiode, die zo duidelijk laat zien hoe in deze periode werd gedacht over de toekomst, de mens en de samenleving.

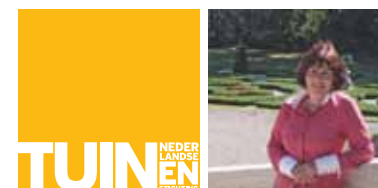
Maar er is nog nauwelijks aandacht voor tuinen en landschappen uit de wederopbouwtijd. Tuinen uit deze periode zijn niet beschermd of geïnventariseerd en ze hebben dus geen enkele status. Groene ontwerpen uit de wederopbouwperiode zijn belangrijk om inzicht te krijgen in de historische ontwikkeling van Nederlandse tuinen en landschappen. Daarom heeft de NTs een eigen top dertig opgesteld van groene wederopbouwmonumenten, die het beschermen waard zijn.

Inmiddels is de lijst verstuurd naar minister Plasterk van OCW, minister Verburg van LNV en naar de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Ook wil de NTs stimuleren dat er meer erkenning ontstaat voor het werk van bekende tuin- en landschaparchitecten waaronder Mien Ruys, Hans Warnau, John Bergmans, Th. J. Dinn, W.C.J. Boer en J.T.P. Bijhouwer.

Tuinen, parken en landschappen uit deze periode zijn heel gevarieerd. Hoe moet je dit groene erfgoed waarderen en hoe kun je dit groen beschermen en in stand houden?

In dit Tuinjournaal daarom aandacht voor het groen uit de wederopbouwtijd, om de belangstelling te vergroten voor deze periode die werd gekenmerkt door licht, lucht en aangename landschappen.

Marian Lenshoek
Hoofdredacteur

	6 en 7
Nieuws van de Tuinenstichting	

	8 en 9
Kapeltuin als ‘groene enclave’ weer gewaardeerd	
De middeleeuwse kapel ‘Isselt’ is volledig opgeslokt door een industriegebied.	
Een instandhoudingsplan moet dit groene pareltje voor de toekomst behouden.	
Patricia Debie	

TUINEN UIT DE WEDEROPBOUWTIJD	10 en 11
Tuin- en landschapsarchitectuur in de wederopbouwperiode	
De periode tussen 1945 en 1965 wordt de ‘wederopbouw periode’ genoemd. In tuin- en landschapsontwerpen staan krachtige, eenvoudige vormen centraal.	
Marian Lenshoek	

TUINEN UIT DE WEDEROPBOUWTIJD	12 en 13
Verrassende studiedag Ruys-Rietveld in Bergeijk	
Mien Ruys en Gerrit Rietveld vormden een unieke ontwerperscombinatie. In Bergeijk is veel van hun werk behouden gebleven.	
Robertien Aberson en Rita den Breeje	

TUINEN UIT DE WEDEROPBOUWTIJD	14
NTs groene wederopbouwlijst - het vervolg	
Landschappen, parken en tuinen uit de wederopbouwperiode verdienen bescherming. Een overzicht van deze monumenten is naar minister Plasterk gestuurd.	
Marianne van Lidth de Jeude	

TUINEN UIT DE WEDEROPBOUWTIJD	15
Studies naar tuinarchitecten van de 20e eeuw	
Met studies naar het echtpaar Canneman-Philipse en de tuinarchitecten van de Haagse Kunstkring wil de NTs de belangstelling voor de jaren dertig vergroten.	
Marianne van Lidth de Jeude	

TUINEN UIT DE WEDEROPBOUWTIJD	16 en 17
Wederopbouw Tuin van Zeeland na 1945	
Na 1944 stond Walcheren, de Tuin van Zeeland, geheel onder water. Bij de reconstructie van het landschap kreeg de beplanting bijzondere aandacht.	
Ronald van Immerseel	

TUINEN UIT DE WEDEROPBOUWTIJD	18 en 19
Subsidie, buitenplaatsen en de Nederlandse Tuinenstichting	
De overheid moet meer geld beschikbaar stellen voor het behoud van historische tuinen en parken. Stopzetting van subsidie aan de Stichting PHB zou funest zijn.	
Beline Geertsema	

TUINEN UIT DE WEDEROPBOUWTIJD	20 en 21
Groen nieuws	
Beroepsopleiding Groen Ruimtelijk Erfgoed	
Opleiding gericht op behoud en beheer	
Opleiding voor tuinbazen in Friesland	
Aanleiding is tekort aan tuinbazen	
Drie botanische tuinen bedreigd	
Functie botanische tuinen wordt onderschat	

	22 en 23
Excursies voor donateurs	
“Met veel gevoel voor historie en het omringende landschap is een moderne vormtuin gecreëerd,” zo beschrijft Julia Voskuil de particuliere tuin van het Baljuwhuis bij het Belgische Kasteel Gaasbeek, dat de NTs in juni bezocht.	

	24 en 25
“Mien Ruys was mijn grote voorbeeld”	
In de jaren vijftig lieten Coby en Chris Bulk uit Nagele zich inspireren door Mien Ruys. Wonderwel past modern plantengebruik daar goed bij.	
Julia Voskuil	

	26 en 27
Mien Ruys-tuin Rosa Spier Huis bedreigd	
Met de nieuwbouw gaat de tuinaanleg van Mien Ruys geheel verloren. De NTs en de Bond Heemschut ondernemen samen actie.	
Piet Bakker	

	29
Herstel van de Hollandse Tuin op landgoed Clingendael	
In Den Haag is de Hollandse Tuin van Clingendael hersteld, ontworpen naar Engels voorbeeld. De term ‘Dutch Garden’ is echter misleidend.	
Joost Gieskes	

	30
Revitalisatie van een wederopbouwwijk	
De Wijsgerenwijk in Amsterdam Geuzenveld is het ruimtelijke en verstilde karakter uit 1953 verloren. Maar de historisch unieke wijk krijgt een nieuwe groene inrichting.	
Marleen van Tilburg	

Beleidsplan

De NTs is bezig met het opstellen van een nieuw beleidsplan voor de komende jaren, als opvolger van het huidige beleidsplan 2007-2009. In een volgend Tuinjournaal informeren wij u over het nieuwe beleid voor de komende jaren.

Interim Hoofd Bureau

Suzanne Kooij is met ingang van 15 juli aangetreden als interim Hoofd Bureau. Zij neemt in deze tijdelijke functie Quiriene den Oudsten waar.

Bereikbaarheid bureau

Wilt u contact opnemen met de NTs? Het bureau is op maandag- en woensdagochtend telefonisch bereikbaar van 10-13 uur op 020 623 50 58. Op dinsdagochtenden zijn de medewerkers niet altijd bereikbaar. De telefooncentrale van kantoor functioneert helaas niet optimaal. Als de telefoon vaker over gaat dan ca. vijf keer krijgt u te horen dat het nummer niet in gebruik is. Deze melding is onjuist en ons nummer is wel degelijk in gebruik. We zijn bezig met KPN om dit probleem op te heffen.

PHB behoudt subsidie

Misschien hebt u in de media gelezen over de dreigende stopzetting van overheidssubsidie per januari 2010 voor de Stichting Particuliere Historische Buitenplaatsen (PHB) in Heerde. Mede dankzij de inspanningen van de NTs, onder meer door gesprekken te voeren met diverse Kamerleden, is kamerbreed ingezien hoe waardevol de kennis en ervaring van de Stichting PHB is voor het behoud van cultuurhistorisch groen.

Stichting PHB is de uitvoerder van het rijksbuitenplaatsenbeleid en beschikt over specifieke kennis op het gebied van de instandhouding van de historische tuinen en parken. Naast wet- en regelgeving beschikt de PHB over unieke kennis van het beheer, onderhoud en herstel van tuinen en parken van buitenplaatsen.

Vrijwilligers ontmoeten elkaar

Ieder jaar organiseert de Nederlandse Tuinenstichting een speciale dag voor al haar vrijwilligers. Op deze speciale bijeenkomst bedankt de NTs alle mensen die actief zijn binnen de NTs in bijvoorbeeld de Monumentencommissie, de Opentuincommissie, de Excursiecommissie, de redactie van het Tuinjournaal, op het bureau en in het bestuur voor het vele werk dat ze belangeloos verzetten.

Dit jaar vond de vrijwilligersdag plaats op de buitenplaats Lockhorst in Leusden. Na een welkomstwoord van voorzitter Beline Geertsema vertelde Margreet Pels Rijcken over verleden en toekomst van de landgoederen Lockhorst en het naastgelegen Heiligenberg, gevolgd door een rondwandeling door het park. Nadien werden op informele wijze de onderlinge contacten verstevigd.

Kapeltuin als ‘groene enclave’ weer gewaardeerd

Ondanks het feit dat de middeleeuwse kapel ‘Isselt’ al sinds 1339 bestaat en de oorspronkelijke heerlijkheid en haar eigenaren altijd een cruciale rol hebben gespeeld voor de stad Amersfoort, is de locatie in de jaren zestig van de vorige eeuw volledig opgeslokt door een herinrichting als industriegebied. De kapel vormde het hart van een zelfstandige heerlijkheid, een grondgebied van 177 hectare groot. Nu beslaat het grondgebied van de kapel nog maar 5.300 m². Met de veranderde stedenbouwkundige invulling is de (ontstaans)geschiedenis van het gebied volkomen genegeerd en is de landschappelijke en cultuurhistorische ontwikkeling enorm verstoord.

Ontwerpvisie kapel ‘Isselt’. Bron: Tuinhistorisch onderzoek & beheerplan Heerlijkheid ‘Het Isselt’ mei 2008.

Prent van Louis Philip Serrurier, ca.1732 naar een tekening van Cornelis Pronk uit 1731 (techniekpenen penseel in grijsopmerkingen), Gezicht op de Kapel te Isselt bij Soest met het daar tegenaan gebouwde huis. Bron: Het Utrechts Archief catalogusnummer 201442.

Groene parel behouden

Als afstudeeropdracht van de post HBO-opleiding Groen Ruimtelijk Erfgoed aan de Hogeschool te Utrecht hebben Patricia Debie, Laura Fokkema, Jasper Helmantel en Maarten Vos een instandhoudingplan voor de kapeltuin geschreven. In dit onderzoek is de historie van de kapel en haar omgeving in beeld gebracht. Hierbij is de landschappelijke relatie met de rivier de Eem en de hieraan gelegen versterkte huizen, waaronder het dertiende-eeuwse Huis Ter Eem van de Bisschop van Utrecht aangetoond. Met dit plan hopen zij subsidies te genereren om de kapel haar historische identiteit terug te geven en zo dit groene pareltje voor de toekomst te behouden.

Van oorsprong heeft de kapeltuin een sobere inrichting gekend. Het herenhuis met omgrachting uit 1640, was naar de mode van die tijd symmetrisch en formeel van opzet. Dit tegen de kapel aangebouwde herenhuis met centraal gelegen toegangspad benadrukte dit. Hoewel er in de loop van haar geschiedenis verschillende bouwmassa’s tegen de kapel zijn aangebouwd en ook weer zijn verwijderd, is de oorspronkelijke kapel met haar omgrachting uiteindelijk de enige constante factor gebleven. Vanaf de negentiende eeuw heeft de kapel als boerenwoning gefunctioneerd en is het terrein als boerenerv ingericht. Hierbij is rond 1965 het oudste stuk gracht uit 1339 gedempt. De oude ontsluitingswegen van de heerlijkheid vormden belangrijke landschappelijke structuren die bij de herinrichting als industriegebied in 1960 zijn verdwenen.

De aanwezigheid van de historische gelaagdheid maken dit terrein zo boeiend. Hierbij zullen nieuwe ontwikkelingen

niet altijd als storend worden ervaren. Van belang is echter dat nieuwe ontwikkelingen met respect voor de historie geïntegreerd worden!

Instandhoudingplan

Om het terrein weer een herkenbare structuur te geven stellen wij voor de omgrachting naar haar zeventiende-eeuwse staat te herstellen waarbij ook het centrale toegangspad wordt teruggebracht. Nieuwe geknotte lindes aan de buitenzijde van de gracht zullen deze formele structuur benadrukken. De kapeltuin wordt weer sober ingericht, met een open grasland binnen de omgrachting. De oostelijke tuin wordt eigentijds ingevuld met een nieuwe boomgaard en omhaagde moestuin. Dit stuk grond is door de ruilverkaveling in 1960 bij het grondgebied gevoegd en krijgt zodoende haar eigen eenentwintigste-eeuwse structuur. Nieuwe eikenlanen verankeren het terrein landschappelijk met haar omgeving waarmee de oude ontsluitingsstructuren weer zichtbaar worden gemaakt. Beslotenheid wordt gecreëerd door natuurlijke elzensingels aan de noord- en oostzijde. Hiermee wordt de oorspronkelijke landelijke ligging weer zichtbaar gemaakt.

Hopelijk wordt de gemeente Amersfoort geprikkeld door ons instandhoudingplan, zodat zij bij de herinrichting van het industrieterrein de historische waarden in het gebied weer herstellen en deze heerlijkheid ook voor de toekomst behouden blijft!

Voor informatie over de opleiding Groen Ruimtelijk Erfgoed: zie pagina 20

Tekst - Marian Lenshoek

Fotografie - Buro Mien Ruys

Tuin- en landschapsarchitectuur in de wederopbouwperiode

In de twintigste eeuw ontwikkelt de tuinarchitectuur zich anders dan in de voorafgaande eeuwen. Trends volgen elkaar sneller op en het werk van de tuin- en landschapsarchitect wordt sterk bepaald door maatschappelijke invloeden. Bij ontwerpen wordt meer rekening gehouden met druk of wensen vanuit de samenleving en er wordt samengewerkt met architecten, stedenbouwkundigen, cultuurtechnici en bestuurders.

De periode tussen 1945 en 1965 wordt in het algemeen de 'wederopbouwperiode' genoemd. De herstelperiode na de oorlog wordt vanaf 1953 gevolgd door een toenemende welvaart. In de architectuur en de stedenbouw wordt de trend gezet door het 'Nieuwe Bouwen', dat is ontstaan uit vooroorlogse stromingen als De Stijl en het Functionalisme.

'Less is more'

Ook in tuin- en landschapsontwerpen staan in die jaren krachtige, eenvoudige vormen centraal en zijn rechte lijnen belangrijk. Ontwerpers zijn wars van symboliek en romantiek. De nadruk ligt op het functionele en de dingen laten zien zoals ze zijn. Van de architect Mies van der Rohe is het motto 'less is more', waarmee hij de esthetische strategie beschrijft waarmee een ontwerp een indruk geeft van extreme eenvoud.

Mien Ruys en W.C.J. Boer lieten zich door het Nieuwe Bouwen beïnvloeden toen ze samen met het ontwerperscollectief de '8 en Opbouw' plannen maakten voor de inrichting van het dorp Nagele in de Noordoostpolder. Hans Warnau ontwierp onder andere de Westelijke tuinsteden en de Sloterplas in Amsterdam en een groenplan voor Dronten. J.T.P. Bijhouwer maakte deel uit van het team dat plannen voorbereide voor de inrichting van de IJsselmeerpolders en de herverkaveling van Walcheren tussen 1945 en 1955.

Ook in de tuinstijl drong het 'modernisme' door, wat in de jaren vijftig zichtbaar is in het werk van de ontwerpers W.C.J. Boer, P.A.M. Buys, Hein Otto en Hans Warnau. Mien Ruys liet in haar ontwerpen zien dat een tuin geen voortzetting was van het huis, maar dat het groeien en bloeien in een tuin juist een contrast moest vormen met het huis.

Beleving en betrokkenheid

Uit de kunstzinnig georiënteerde tuinarchitectuuropleidingen ontstaat in de jaren zestig een aparte discipline: de landschapsarchitectuur. De landschapsarchitecten ontwerpen de inrichting van grotere gebieden voor wonen en werken, groen en recreatie. Bekende landschapsarchitecten zijn J.T.P. Bijhouwer, N. de Jonge, H. de Vroome en A. Hosper. Bij grotere gemeenten, Staatsbosbeheer en de provinciale planologische diensten neemt de vraag naar landschapsarchitecten toe.

Typerend voor deze jaren is de toenemende kritiek op de autoriteit en de roep van de bevolking om actieve betrokkenheid, ook op het gebied van de inrichting van de openbare ruimte. Mensen willen 'inspraak' en reageren kritisch op de puur functionele groenontwerpen voor bijvoorbeeld nieuwbouwwijken. In een tijd waarin natuur schaarser wordt en mensen van groen vervreemden moet je het groen dichterbij de mensen brengen, was de gedachte; beleving en betrokkenheid spelen een belangrijke rol. In de steden ontstaan de eerste woonerven, met straten die verkeersdrempels krijgen gecombineerd met beplanting. Het gemeenschappelijke groen in woonwijken

krijgt een avontuurlijke aanblik met, organisch aangelegde paden, heestergroepen en speelvelden. Bij kantoren komen binnentuinen en daktuinen.

Uiteraard ontwikkelen de tuin- en landschapsarchitectuur zich verder na 1965, maar dat valt buiten het kader van dit artikel. Nu de belangstelling voor de wederopbouwarchitectuur toeneemt, ligt de uitdaging in een goede inventarisatie van de kenmerkende tuinen en landschappen uit die tijd. Ook voor deze relatief recente periode geldt dat de tuinen en landschappen kwetsbaar zijn. In veel gevallen is de tuinaanleg veranderd en is het basisontwerp, en de bedoeling van de ontwerper, niet meer herkenbaar. Juist omdat tuinen en parken minder duurzaam zijn dan gebouwen en meer onderhoud en beheer nodig hebben, is meer aandacht wel op zijn plaats.

Minister Plasterk heeft een begin gemaakt met de bescherming van honderd wederopbouwobjecten, met name gebouwen. In een tweede tranche is nu ook aandacht en bescherming nodig voor de kenmerkende landschappen, parken en tuinen uit de wederopbouwtijd.

De tuin moest een contrast vormen met het huis. Ontwerp Mien Ruys voor een privétuin in Wassenaar

Bronnen:

Meto Vroom (red.), *Buitenruimten/Outdoor Space - Ontwerpen van Nederlandse tuin- en landschapsarchitecten na 1945 (Ned/Eng), Amsterdam 1992*

Eric Blok, *Nederlandse Tuinarchitectuur, Bussum 1997*

Verrassende studiedag Ruys-Rietveld in Bergeijk

Tekst - Robertien Aberson en Rita den Breeje
Fotografie - Marianne van Lidth de Jeude

Op zondag 17 mei organiseerde de Nederlandse Tuinenstichting een studiedag over Mien Ruys. Aanleiding was het feit dat de meest bekende tuinarchitecte van Nederland tien jaar geleden is overleden. We kozen Bergeijk omdat hier van haar samenwerking met de beroemde architect Gerrit Rietveld nog veel interessants is behouden, zoals Weverij De Ploeg, de Villa van Daalen en het plantsoentje rond de Rietveldklok in het centrum van het dorp.

Mien Ruys en Gerrit Rietveld vormden een unieke ontwerperscombinatie, die in 2008 door de gemeente Bergeijk werd geëerd met een Rietveld-Ruysjaar. Het was toen vijftig jaar geleden dat zij fabriek en park van Weverij De Ploeg, inmiddels rijksmonument, ontwierpen. De deelnemers van de Ruys-Rietvelddag maakten niet alleen kennis met het Ploegproject, maar ook met hun andere openbare en particuliere werken van Ruys en Rietveld in Bergeijk.

Pionierswerk

Aangenaam verrast waren we dat we als NTs toegang kregen tot de zelden toegankelijke tuin van Mien Ruys bij de Villa van Daalen. Het contrast van de nog steeds modern aandoende projecten in het onmiskenbaar Brabantse Bergeijk maakte ons nieuwsgierig naar de unieke geschiedenis van Weverij De Ploeg in dit dorp. Over de cultuurhistorische context van de weverij met zijn sociaal-ideologische wortels heeft Wim van Dooremolen, voorzitter van de plaatselijke heemkundekring, op de studiedag een boeiende dialezing gegeven. Tuinhistoricus Leo den Dulk, auteur van de binnenkort verschijnende biografie van Mien Ruys, hield een presentatie over het pionierswerk van Mien Ruys als tuinarchitecte. Hij vertelde vooral over haar werk tijdens de wederopbouwperiode en in Bergeijk.

Nostalgische herinneringen

's Middags was er gelegenheid om de groene erfenis van Mien Ruys en de architectuur van Rietveld te bezichtigen. In twee groepen bezochten we de Villa van Daalen onder begeleiding van deskundige Bergeijkenaren. Het was ontroerend om te zien dat ondanks de tand des tijds, de hand van Mien Ruys nog zo duidelijk herkenbaar was. Tevens werden het Ploegpark en het centrum van Bergeijk bezocht. Men kon naar eigen wens in- en uitlopen en de andere activiteiten in het gebouw De Ploeg bekijken. Zo was er een tv-programma van Koos Postema met Mien Ruys uit 1984 en een tentoonstelling van de Ploegstoffen die nostalgische herinneringen oproepen. De lunch, ingericht in een aparte hoek van het gebouw, stond de gehele middag ter beschikking.

Naast NTs-donateurs waren familieleden en vrienden van Mien Ruys aanwezig, maar ook diverse geïnteresseerden uit Bergeijk en omgeving. Inmiddels heeft het tijdschrift Terra Architectura een fotoverslag van Henk Dijkman gepubliceerd over de studiedag. Om wat dieper in te gaan op het vraagstuk van behoud in de toekomst had de NTs een prijsvraag uitgeschreven met de vraag: 'Hoe ziet de tuin van de Villa van Daalen er uit in 2050'? De prijs voor de winnaar is gratis toegang voor twee personen tot de tweede studiedag over Mien Ruys op zaterdag 19 september in de Tuinen van Mien Ruys in Dedemsvaart.

Vlnr: Toegangsbord tot het park van Weverij De Ploeg, gezien vanaf de oprijlaan naar de fabriek. Straatklok van Rietveld en Mien Ruysplantsoentje te Bergeijk

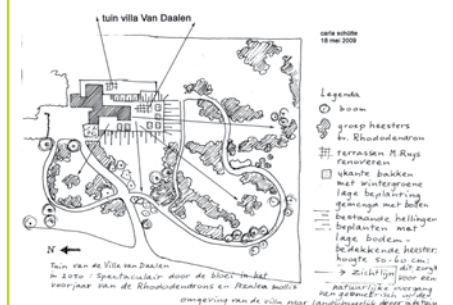

Prijsvraag tuin villa Van Daalen

Vraagstelling was: hoe ziet de tuin van de villa van Daalen er uit in 2050? Als deze tuin van u was, wat zou u dan doen? Alle vijf inzenders zien huis en tuin als een eenheid en vinden dat die eenheid in stijl behouden moet blijven. Zij vinden huis en tuin van de Villa van Daalen een belangrijk monument; huis en tuin zouden zeker voor het publiek opengesteld moeten worden. Twee inzenders geven een structurele weg naar behoud aan: het huis met tuin zou de status van cultureel erfgoed moeten krijgen. Verkoop aan een museale instelling met een langetermijnbeleid wordt nodig geacht voor duurzame instandhouding.

Instandhouding van de tuin kan volgens de inzenders op verschillende manieren. Zo kan de tuin worden hersteld door het terras van onkruid te ontdoen, de perken weer te voorzien van de oorspronkelijke beplanting met aanpassingen aan het huidige of wenselijke gebruik of, als alternatief, herontwerp van de tuin 'in de geest van Mien' door Buro Mien Ruys in Amsterdam.

De jury, bestaande uit Rita den Breeje en Marianne van Lidth de Jeude, was van oordeel dat één inzending volledig voldoet aan de vraag en deelt de hoofdprijs uit aan Carla Schütte voor haar doordachte ontwerp met zichtlijnen, overgang van geometrisch naar landschappelijk, en voorjaarspracht.

Het winnende ontwerp van Carla Schütte voor de tuin van de Villa van Daalen

Lijst wederopbouwmonumenten

Bij de NTs-reactie op de plannen van minister Plasterk van OCW voor de Modernisering van de Monumentenzorg, verstuurd in februari 2009, heeft de NTs een zelf samengestelde lijst toegevoegd van groene wederopbouwmonumenten.

Op de lijst staan ongeveer dertig volgens ons monumentwaardige objecten, die in schaal variëren van gehele landschappen tot tuinen. De lijst is een poging om aan te tonen dat niet alleen gebouwde objecten uit de wederopbouwperiode vragen om erkenning, maar dat ook landschappen, parken en tuinen uit die periode aandacht nodig hebben. Op de NTs-wensenlijst staan natuurlijk tuinen van Mien Ruys, maar ook van Hans Warnau en de eigen tuin van de stedenbouwkundige P. Verhagen evenals de begraafplaats van Wim Boer in Doorn en de kern van Nagele. Op de lijst zijn ook de landschappen van de grote ruilverkavelingen vermeld, zoals Tielerwaard-West en Oukoop-Kortrijk. Met het plaatsen van gehele landschappen wordt natuurlijk wel de

discussie opgeroepen of landschappen wel tot monument kunnen worden verklaard. Moeten we het begrip groen monument een andere inhoud geven? Of moeten we eigenlijk denken in meerdere soorten monumenten met een verschillende bescherming?

Van het ministerie heeft de NTs nog geen reactie op de NTs-lijst ontvangen. Wel is er grote belangstelling van de zijde van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). De RCE heeft de objecten van de lijst opgenomen in hun gedetailleerde inventarisaties van monumentwaardige objecten.

Erkenning voor tuinen uit de wederopbouwperiode: de kleine binnentuin van een gebouw van de Universiteit van Tilburg. Een ontwerp uit 1962 van P.A.M. Buys.

TUINEN

Studies naar tuinarchitecten van de 20e eeuw

Tekst - Marianne van Lidth de Jeude
Fotografie: Carla Schütte

In een gesprek over hedendaagse tuinarchitectuur signaleerden enkele NTs-donateurs enige tijd geleden dat, nu veel huizen in een neo-jarendertigstijl worden gebouwd, weinig bekend is over tuinen uit de jaren dertig. De NTs heeft besloten om hier een studie aan te wijden, waarmee een traditie is opgepakt; tot enkele jaren geleden publiceerde de NTs regelmatig rapporten over Nederlandse tuinarchitectuur.

Een eerste blik op de jaren dertig leert dat er toen, net als tegenwoordig, veel stijlen naast elkaar bestonden. Het onderwerp van de studie breidde zich uit, onderzoekers dienden zich aan en de NTs besloot het onderzoeksveld te vergroten tot de werken van tuinarchitecten uit de twintigste eeuw, over wie nog geen studie of monografie is verschenen.

Canneman

Begin dit jaar is gestart met twee studies naar de werken van interessante tuinarchitecten. Carla Schütte, student tuinarchitectuur aan de Hogeschool Van Hall Larenstein in Velp, levert een bijdrage aan de studie naar de werken van het echtpaar Canneman-Philipse. De eigen tuin van het echtpaar Canneman op Walenburg in Langbroek is jarenlang zeer nauw verbonden geweest met de Nederlandse Tuinenstichting. Carla Schütte onderzoekt de specifieke positie die het echtpaar innam in de Nederlandse tuinarchitectuur, waarbij vooral hun samenwerking in projecten bijzonder is. Voor zover onze blik nu reikt, schijnt Elias Canneman, als hoofdarchitect van de toenmalige Rijksdienst voor de Monumentenzorg, vooral de structuur van de tuinen die zij samen maakten en de bouwkundige elementen te hebben ingebracht en Liesbeth Canneman haar grote kennis van planten en bomen en haar gevoel voor elementen in de ruimte.

Haagse Kunstkring

De tweede studie is gericht op de tuinarchitecten van de Haagse Kunstkring. Christie Weduwer, student cultuurgeschiedenis aan de Universiteit van Utrecht, begint deze herfst met een verkennend onderzoek. Rode draad in de studies is de relatie tussen de architectuur en de tuinarchitectuur; tussen het gebouw en de tuin. De NTs is van plan om de studies te publiceren. In het Tuinjournaal houden we u op de hoogte van de vorderingen in de onderzoeken. Als u iets wilt melden of bijdragen aan één van beide studies, dan kunt u mij mailen op m.vanlidth@planet.nl

Achterzijde Vredespaleis met de tuin ontworpen door het echtpaar Canneman.

Tekst - Beline Geertsema, voorzitter Nederlandse Tuinenstichting

Subsidie, buitenplaatsen en de Nederlandse Tuinenstichting

Weet u, als donateur van de Nederlandse Tuinenstichting, het verschil tussen een buitenplaats en een landgoed? Weet u dat de missie van de NTs het behoud van tuinen en parken is? Weet u dat er op de gehele rijksbegroting heel weinig geld wordt uitgetrokken voor het in stand houden van tuinen en parken? De instandhouding van tuinen en parken is niet renoveren, maar goed vakkundig onderhoud plegen.

Het verschil tussen een buitenplaats en landgoed is dat de laatste zichzelf moet kunnen bedruipen, bijvoorbeeld door pacht en bosbouw. Een buitenplaats is puur een historische siertuin, waar je geen pretpark van kan maken of waarvan je een deel van de grond kan verkopen om bijvoorbeeld bungalows te bouwen. Voorbeelden zijn onder andere Twickel, De Wiersse en Middachten.

Verlies historische kennis

U hebt misschien in de kranten, op onze website of in het vorige Tuinjournaal gelezen dat minister Verburg van LNV van plan was de subsidie van € 2,5 miljoen aan de Stichting Particuliere Buitenplaatsen (PHB) stop te zetten. 35 Jaar lang kwam dit bedrag terecht bij de PHB en werd dit geld verdeeld over 220 bij de PHB aangesloten buitenplaatsen. Door deze subsidie konden vele eigenaren hun buitenplaatsen onderhouden en is er door vakkundige hoveniers expertise opgebouwd over de praktijk van het onderhoud op een historische buitenplaats.

Voorbeelden van die expertise zijn het beheer en onderhoud aan lei- en vormfruit, doelhoven, paden enzovoorts. Door de jarenlang opgebouwde, historisch verantwoorde, hovenierskunst heeft de PHB de verloedering voorkomen van deze 'parels in het Nederlandse landschap'. Als de subsidie stopt kunnen vele buitenplaatseigenaren het arbeidsintensieve onderhoud niet meer volhouden en zullen zij hun hekken sluiten voor bezoekers. Veel buitenplaatsen hebben hun tuinen en parken namelijk opengesteld voor bezoekers. 35 Jaar opgebouwde kennis gaat op die manier in één klap verloren.

De minister heeft geen garantie gegeven dat het bedrag op een andere manier ten goede zal komen aan het onderhoud aan onze tuinen en parken, ook niet als de zorg hiervoor wordt overgedragen aan een ander ministerie. En dat is precies waar de NTs zich zorgen over maakt. De NTs vindt juist dat er méér geld beschikbaar moet komen, ook voor de periode na 1850 en liefst tot en met de periode van wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog.

Motie aangenomen

Voor de minister stond het vast. Per 2010 zou de PHB geen geld meer krijgen. De enige die die beslissing nog zou kunnen stoppen was de Tweede Kamer en dat vroeg om een stevige lobby bij de leden van de vaste kamercommissie van LNV. De Kamer moest zich immers realiseren wat de gevolgen van de maatregel van de minister zouden zijn. Aan mij werd gevraagd om samen met Hein Krantz, directeur PHB en Claas Conijn, conservator van de tuinen van het landgoed Middachten, mee te gaan met de gesprekken met de Tweede-Kamerleden. Een kans voor de NTs om zich te profileren. Een kans om 3.500 NTs-donateurs te vertegenwoordigen. Donateurs die niet direct belanghebbende zijn, maar wel € 42 per jaar betalen omdat zij de missie van de NTs ondersteunen. Het praten met kamerleden en hun assistenten bleek heel nuttig. Sommigen gaven eerlijk toe dat als wij niet gekomen waren, de stukken onder op de stapel gekomen waren en we alles niet rond hadden gekregen voor het zomerreces. Aan de hand van voorbeelden en foto's konden we uitleggen wat het belang is van het behoud van de subsidie aan de PHB. En dat heeft gewerkt!

Om alle argumenten kracht bij te zetten heeft de PHB een petitie aangeboden aan de vaste kamercommissie van LNV. Binnen een week waren er 1.600 handtekeningen, ook van NTs-donateurs. Dit alles leidde er toe dat de Kamer kritisch was over de voorgenomen maatregel en tal van vragen stelde aan de minister. Resultaat was dat de Tweede Kamer een motie heeft aangenomen waarin de minister wordt gevraagd de subsidie in elk geval voor het jaar 2010 te laten bestaan, zodat er tijd is om in overleg tussen de PHB en LNV met een beter voorstel te komen. Gezamenlijk met het ministerie zal nu naar een oplossing worden gezocht en, naar het zich nu laat aanzien, hoeven per januari 2010 niet de zestig ervaren medewerkers van de PHB te worden ontslagen. De winst is vooral dat er nu behoorlijke aandacht en steun is in de Tweede Kamer voor het belang van het behoud van historische tuinen en parken.

Een geweldig resultaat; met veel dank aan alle betrokken kamerleden.

Als de PHB-subsidie verdwijnt, gaan de fraaie tuinen van Middachten in De Steeg verloren.

Beroepsopleiding groen ruimtelijk erfgoed

Het groene erfgoed staat volop in de belangstelling. Er ligt een omvangrijke taak het groene erfgoed en het cultuurlandschap te revitaliseren. De vraag op welke wijze, door restauratie, renovatie of door conserverend en deskundig onderhoud, staat hierbij centraal. Het vergroten en verdiepen van kennis en inzicht in concept, ontwerp en aanleg, historische horticultuur, bomen- en plantensortiment, duurzaam bestuur en beheer leidt tot een goede instandhouding en verantwoord beheer.

Deze zaken staan centraal in de eenjarige opleiding Groen Ruimtelijk Erfgoed, bestemd voor professionals die werkzaam zijn op het gebied van groen of (groen) erfgoed. De opleiding op HBO-niveau kwalificeert tot tuin- en landschapsconservator en tot adviseur en tot medewerker bestuur en beheer groen erfgoed en cultuurlandschap. De beroepsopleiding is ontwikkeld door de NTs en groene erfgoedorganisaties. De beroepsopleiding gaat weer van start in januari 2010.

Voor meer informatie: Hogeschool Utrecht
Centrum voor Natuur & Techniek
Postbus 182, 3500 AD Utrecht
www.cvnt.nl
Bel (030) 238 8888 of mail studieadviseur ing. Chris van Eunen via info@cvnt.nl

Opleiding voor tuinbazen in Friesland

Tuinbaas-in-opleiding Guido bij een moerascypres op huis Archem

Het groene onderhoud aan historische buitenplaatsen, monumentale begraafplaatsen, recreatieterreinen en klooster-tuinen komt steeds meer in gevaar. Het publiek kan dan niet meer genieten van ons cultuurhistorische groen. Reden is dat er te weinig goed opgeleide tuinbazen zijn.

AOC Friesland en het Gilde voor Tuinbazen begint als reactie hierop met een specifieke opleiding om het beroep van tuinbaas nieuw leven in te blazen. In september 2009 start in Friesland de opleiding MBO-tuinbaas (niveau 4), bestemd voor jongeren met een MBO-diploma en volwassenen met vergelijkbaar niveau/diploma. Geïnteresseerden die graag in de buitenlucht werken, interesse hebben in historische plekken en het leuk vinden om bezoekers op enthousiaste wijze te ontvangen.

Een tuinbaas is verantwoordelijk voor de inrichting en het beheer van de buitenplaats, de botanische tuin of het stadspark. Het praktijkdeel van de opleiding wordt gevolgd op verschillende landgoederen en buitenplaatsen; de theorie vindt plaats op het historische landgoed Martenastate te Cornjum.

Meer informatie: www.mbo-tuinbaas.nl

Het Von Gimborn Arboretum heeft belangrijke Nationale Plantencollecties.

Drie botanische tuinen bedreigd

Verscheidene universiteiten hebben in de afgelopen decennia hun hortus botanicus afgestoten.

Oorzaken zijn vermindering van de wetenschappelijke functie (onderzoek

en onderwijs) en bezuinigingen.

Voorlichting van en recreatieve

functie voor het publiek zijn in

de loop der jaren echter steeds

belangrijker geworden.

Tekst - Piet Bakker
Fotografie - Akkie Joosse,
Botanische Tuinen Universiteit Utecht

Recent is daar de functie voor het behoud van bedreigde en uitstervende plantensoorten bij gekomen. Als genenreservoir dragen botanische tuinen bij aan het behoud van de biodiversiteit. Alle botanische tuinen in Nederland herbergen een gedeelte van de gedecentraliseerde Nationale Plantencollectie van meer dan 40.000 plantensoorten.

Behoud botanische schatkamers

Momenteel worden drie botanische tuinen bedreigd: de hortus van de Vrije Universiteit in Amsterdam, De Dreijen in Wageningen en het Von Gimborn Arboretum in Doorn.

De slechts 1 ha grote hortus van de VU, die bedreigd wordt door hoogbouw, bevat 10.000 plantensoorten. Deze tuin is een oase van rust en schoonheid voor talloze mensen die op de aangrenzende universiteit en het medisch centrum werken. Tot de Nationale Plantencollectie behoren orchideeën, varens en de grootste collectie cactussen en vetplanten van Nederland.

Doordat de universiteit van Wageningen is verhuisd naar een campus aan de noordrand van de stad wil zij de botanische tuin De Dreijen afstoten. Het terrein dreigt bebouwd te worden. De uit 1896 daterende tuin is ontworpen door de bekende tuinarchitect Leonard Springer en later uitgebreid. De collectie wilde rozen is uniek; zij is één van de grootste ter wereld.

Het 27 ha grote Von Gimborn Arboretum in Doorn dateert uit 1924 en is onderdeel van de Botanische Tuinen Utrecht. Door de tuinarchitect G. Bleeker is het in landschapsstijl ontworpen. Dit arboretum herbergt zeer belangrijke delen van de Nationale Plantencollectie, o.a. een van de grootste collecties naaldbomen van West-Europa alsmede honderden soorten esdoorn, berk en vertegenwoordigers van de heidefamilie (inclusief vele rhododendrons). De Vriendenstichting heeft de gemeente verzocht om het arboretum aan te wijzen als gemeentelijk monument. Botanische tuinen behoren tot ons culturele en natuurlijke erfgoed. De Nederlandse Tuinenstichting spant zich in om deze botanische schatkamers te behouden voor toekomstige generaties en steunt de lokale activiteiten die rond alle drie tuinen spontaan zijn ontstaan.

Recent werd bekend dat de universiteit Utrecht bereid is om dit arboretum voor een symbolische prijs aan een stichting over te dragen. Momenteel probeert deze nieuwe stichting de benodigde financiering rond te krijgen.

Tekst - Julia Voskuil

Fotografie - Buro Mien Ruys en Julia Voskuil

Excursie Kasteel Gaasbeek, België

Twee tuinjuwelen in Pajottenland

Ten zuidwesten van Brussel ligt Kasteel Gaasbeek, een domein met twee verborgen schatten. Op initiatief van onze Belgische zusterorganisatie gingen de hekken open en mochten wij ze op 26 juni bekijken, onder de deskundige leiding van Herman van den Bossche.

De particuliere tuin bij het historische ‘Baljuwhuis’ is een uitzonderlijk concept van landschapsarchitect Erik Dhont. Deze veelzijdige Belgische kunstenaar heeft hier met veel gevoel voor historie en het omringende landschap een moderne vormtuin gecreëerd. Hij prefereert inheems plantmateriaal en de bewoners zorgen voor onberispelijk onderhoud.

Na de lunch bewonderden wij de Museumtuin. Deze reconstructie van een laat negentiende-eeuwse kasteeltuin heeft een educatieve functie: het bewaren van de Vlaamse hovenierskunst als cultureel erfgoed (www.bosengroen.be). Binnen muren en hagen zijn fruitcollecties aangeplant, oude rassen en 26 verschillende geleide vormen. Een prachtige orangerie biedt onderdak aan Belgische tafeldruiven en ’s winters aan orangerieplanten. In de moestuin worden oude teeltmethoden toegepast, met snijbloemen en een collectie dahlia’s als versiering. Hier wordt de kunst van het kweken gekoesterd en in ere gehouden.

Open tuinen van België

In 1994 nam Jelena de Belder-Kovacic het initiatief voor ‘Open Tuinen van België’. Als gedreven tuinvrouw en botanica achter Arboretum Kalmthout wilde zij de schoonheid van planten en tuinen met velen delen. Anders dan de Nederlandse Tuinenstichting beperkt men zich in België tot het jaarlijks uitgeven van de gelijknamige gids. Met de aankoop daarvan is men lid en kunnen ruim tweehonderd particuliere tuinen worden bezocht (‘Agenda 2009’). Ook is deelname mogelijk aan speciale activiteiten (www.open-tuinen.be).

Open tuinengids België 2009

Bent u geïnteresseerd in de prachtige open tuinen van België? De gids Open Tuinen van België is verkrijgbaar bij het bureau van de NTs. In de gids zijn circa driehonderd tuinen in Vlaanderen en een gedeelte van Nederland opgenomen die in 2009 zijn opengesteld. U kunt de gids, die € 15,- kost, bestellen door een mailtje te sturen naar ons secretariaat: info@tuinenstichting.nl

Mien Ruys jaar:

Studiedag in de tuinen van Mien Ruys

We vieren het Mien Ruys-jaar met twee studiedagen. De eerste was in Bergeijk in mei, de tweede studiedag vindt plaats op **zaterdag 19 september in de tuinen van Mien Ruys te Dedemsvaart**.

Annet Scholma, directeur en ontwerper van het bureau Mien Ruys Amsterdam zal de inleidende lezing houden. Zij gaat in op de altijd aanwezige creatieve spanning tussen behoud en de noodzaak tot vernieuwing van de Tuinen in Dedemsvaart en de andere tuinen van Mien Ruys. Daarna verzorgen de tuinvrouwen, Ria Brandwacht en Tineke Grin, een excursie door de Tuinen waarbij zij ingaan op die spanning tussen vernieuwing en behoud.

Programma:

- Vanaf 11.00 uur: ontvangst met koffie.
Er is dan ruimte in de tijd om al op eigen gelegenheid in de Tuinen te wandelen.
- 12.00 uur: lezing door Annet Scholma
- lunch
- 14.00 uur: rondleiding door de tuinen door Ria Brandwacht en Tineke Grin
- afsluiting met thee

Eigen vervoer naar Dedemsvaart.

Adres: Moerheimstraat 84 Dedemsvaart.

Kosten € 30 voor donateurs en 1 introducté; € 20 voor studenten; € 35 voor niet-donateurs. Kinderen gratis.

U kunt zich telefonisch opgeven voor deze studiedag via Marianne van Lidth de Jeude: 034 351 84 52, of door middel van de coupon achterin dit Tuinjournaal.

Wilt u misschien met iemand meerijden naar Dedemsvaart? Als u dit opgeeft, zullen wij dat voor u proberen te regelen.

De Museumtuin is een reconstructie van een laat negentiende-eeuwse kasteeltuin op Kasteel Gaasbeek.

Mien Ruys Dedemsvaart, de geknipte tuin.

thema
wederopbouw

'Mien Ruys was mijn grote voorbeeld'

TUINJOURNAAL SEPTEMBER 2009 - PAGINA 25

Tekst en foto - Piet Bakker, Monumentencommissie

Mien Ruys-tuin Rosa Spier Huis bedreigd

Het Rosa Spier Huis in Laren is tot ver buiten onze landsgrenzen bekend als een uniek verzorgingsstehuis voor oudere kunstenaars en aan kunst gerelateerde wetenschappers. Huis en tuin worden thans bedreigd door sloop en nieuwbouw. Het nieuwbouwplan heeft tot grote onrust geleid onder de bewoners, verscheidene omwonenden en vele anderen in ons land. In NRC Handelsblad en de Volkskrant verschenen artikelen waarin bewoners hun verontrusting uitten. In een door zestig prominente kunstenaars, wetenschappers en oud-politici ondertekende open brief is het bestuur van het huis verzocht om het voorliggende nieuwbouwplan te heroverwegen en om in nauw overleg met alle betrokkenen een ander plan te ontwikkelen, dat zowel aan de moderne inzichten voldoet als de grondslagen van de filosofie van de grondleggers van het Rosa Spier Huis respecteert. Op 14 april 2009 stelde het Tweede Kamerlid Willemse-van der Ploeg kritische vragen aan de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de nieuwbouwplannen van het Rosa Spier Huis.

TUINEN

Gemeentelijk monument

De Bond Heemschut en de Nederlandse Tuinenstichting hebben op 20 februari burgemeester en wethouders van Laren verzocht om het huidige gebouw en de tuin als complex aan te wijzen als gemeentelijk monument. Het door bureau Goldschmidt en Verbruggen ontworpen gebouw in paviljoenvorm is een typisch voorbeeld van Forum-architectuur uit de tweede helft van de jaren zestig. Zeer bijzonder is hoe in het gangenstelsel overal nissen en verbredingen zijn ingevlochten met koffiehoecken, kleine en grote bibliotheken, ateliers, werkruimten en expositieruimten. Bovendien is er een concertzaal met een uitstekende akoestiek.

Mien Ruys werkte van 1967 tot 1969 aan haar ontwerp voor de tuin van het Rosa Spier Huis. Het is bekend dat zij dit project met grote betrokkenheid heeft gerealiseerd en dat ze trots was op het resultaat. Het door Mien Ruys 'uitgevonden' gebruik van spoorbielzen en grindtegels is in de tuin op een smaakvolle wijze toegepast. De tuin is in nauwe samenhang met het gebouw ontworpen. Gezien de bijzondere kwaliteiten van huis en tuin, de relatie tussen deze twee en het feit dat de oorspronkelijke tuinaanleg in hoofdlijnen nog intact is, verdient het complex van huis en tuin bescherming. De architectuur van gebouw en tuin vormen een onlosmakelijk geheel.

In reactie op ons gezamenlijke verzoek om gebouw en tuin aan te wijzen als monument laat de gemeente weten dit in 2009 te gaan onderzoeken.

Unieke filosofie tenietgedaan

De combinatie van wonen en (door)werken was het ideaal van de bekende harpiste Rosa Spier. In het naar haar genoemde huis zijn wonen, werken, zorg en cultuur op een bewonderenswaardige wijze met elkaar verweven. Dit concept is uniek in de wereld. In 2003 is in opdracht van het bestuur van het Rosa Spierhuis door B.O.S. Architecten (Beishuizen, Ongerling, Smets) een uitbreidingsplan ontworpen waarbij de stijl van het bestaande gebouw werd gerespecteerd en de tuin geheel intact kon blijven. In 2005 ging het roer plotseling om. Het plan van B.O.S. Architecten, dat een uitbreiding van het aantal plaatsen met ruim 30% inhield, werd terzijde geschoven, waardoor een flinke kapitaalvernietiging plaatsvond. De ideële basis van het Rosa Spier Huis werd vervangen door een commerciële benadering. In februari 2009 werd een schetsontwerp voor de nieuwbouw van bureau Mecanoo gepresenteerd.

Dit plan omvat drie flatgebouwen en een parkeergarage, waardoor het aantal plaatsen met 60% kan worden uitgebreid. Bij uitvoering van dit plan zal de tuinaanleg van Mien Ruys geheel verloren gaan. In het programma van eisen stond namelijk niet als harde eis vermeld dat de tuin behouden moest blijven.

Opvallend punt is dat de culturele functie in een apart gebouw wordt ondergebracht. De voor het Rosa Spier Huis zo karakteristieke verweving van functies zal hierdoor teniet worden gedaan en daarmee de unieke filosofie van de grondleggers.

Voor de Nederlandse Tuinenstichting en de Bond Heemschut is het vanzelfsprekend dat het gebouw moet voldoen aan de thans geldende bouwkundige eisen. Beide organisaties streven ernaar om een plan te laten ontwikkelen dat de filosofie van de grondleggers van het Rosa Spier Huis respecteert met inbegrip van het behoud van de waardevolle tuinaanleg van Mien Ruys.

BESTUUR NTS

Beline Geertsema-Key, voorzitter; Caroline de Koning, vice-voorzitter, redactiecommissie; Marna Spoon, secretaris; Robert Kreder, penningmeester; Carla de Jonge, excursiecommissie; Marianne van Lidth de Jeude, monumentencommissie; Henk van der Eijk

MONUMENTENCOMMISSIE

Annemieke Tromp, voorzitter; Hannie van der Heide, secretaris; Piet Bakker; Henk Barkhof; Rita Grothuis; Mariël Kok; Christo van Zweeden; Jan-Willem Edinga; Quiriene den Oudsten

EXCURSIECOMMISSIE

Carla de Jonge, voorzitter; Olly Hof-de Boer; Mariëtte Wachter-Aalders; Helma van Vlerken; Marjorie Gisolf; Corry van der Wardt; Ysk Vondeling; Anne Wolff; Lisette van Zandvoort-Gerritsen

OPENTUINENCOMMISSIE

Gonne Doorman-van den Wall Bake, voorzitter; Marianne Bielders-Bergmans; Brigitte Gentis-van Dam Merrett; Lietje de Vree-van den Bergh; Beline Geertsema-Key

REDACTIECOMMISSIE TUINJOURNAAL

Marian Lenshoek-Smeets, hoofdredacteur; Joost Gieskes; Ronald van Immerseel; Caroline de Koning; Éva Kovács; Korneel Aschman

BUREAU NTS

Quiriene den Oudsten, hoofd bureau
Carla Romijn-Schutte (stagiaire); Ellen Kickhefer; Esther van der Sluis

COLOFON

26e jaargang, nummer 3, september 2009
Een uitgave van de Nederlandse Tuinenstichting.
Verschijnt 4x per jaar.
ISSN 1382-2659
Oplage: 4.000 exemplaren
Redactie: Redactiecommissie Tuinjournaal
Eindredactie: Hanneke Prins
Vormgeving: être Amsterdam, MAT Den Haag
Druk: Giethoorn ten Brink, Meppel

DONATEURSADMINISTRATIE

NEDERLANDSE TUINENSTICHTING:

van ma t/m wo van 10.00 tot 13.00 uur.
E-mail: info@tuinenstichting.nl

NEDERLANDSE TUINENSTICHTING

Nieuwezijds Voorburgwal 75 sous,
1012 RE Amsterdam
T 020 623 50 58 (ma t/m wo van 10.00 tot 13.00 uur)
Website: www.tuinenstichting.nl
E-mail: info@tuinenstichting.nl
Giro 559 54 46 (ING Bank)
IBAN NL28 INGB 0005595446 / BIC INGBNL2A

In het kader van het Beheerplan 2000-2010 voor het landgoed Clingendael is de terrastrap gerestaureerd, een ontwerp uit 1887 van L. A. Springer.

Aan de voet van deze trap bevindt zich de Hollandse Tuin, die in de loop der jaren danig is verkommerd. De gemeente Den Haag heeft daarom besloten om deze tuin te herstellen. De tuin is op 1 april officieel geopend.

Herstel van de Hollandse Tuin (Dutch Garden) van Clingendael

Dutch Garden ca 1915 (bron: Haags Gemeentearchief)

De buxuspatronen hebben de neiging om in de loop der tijd te vervormen en daarom is cortenstaal toegepast om de patronen duurzaam te verankeren. Een werkbezoek werd gebracht aan Paleis Het Loo om zich de laatst toegepaste technieken aldaar eigen te maken. Het oorspronkelijke patroon van de buxushagen is bij de reconstructie exact overgenomen, maar vanwege de hoge kosten worden minder vakken met bloemen gevuld. Op de bijgevoegde tekening is te zien dat een aantal vakken met buxus is opgevuld. Een acceptabele concessie, die in de toekomst desgewenst kan worden geredresseerd, mocht de behoefte ontstaan. Wel worden de reeds lang verdwenen vormsnoeiheesters, goed te zien op de foto uit ca 1915, wederom aangebracht. Het zal enige tijd vergen om de vereiste vorm te verkrijgen; de tuin is dus nog niet compleet. Bij de Hollandse Tuin is een bescheiden bordje geplaatst met in het kort een toelichting over achtergronden van dit tuindeel van Clingendael.

Het ontwerp van de Hollandse Tuin is van Marguerite barones van Bienen (1871-1939). Door haar innige banden met de Engelse aristocratie – the Edwardians – liet de freule zich inspireren om naar Engels voorbeeld een ‘Dutch Garden’ aan te leggen op haar landgoed. Engelse tuinhistorici achten deze term misleidend omdat de suggestie wordt gewekt dat er in de Engelse tuinstijl typisch Hollandse invloeden zouden bestaan, en dat is volgend hen een mythe (‘a myth’). Niettemin blijkt de benaming in het Verenigd Koninkrijk onuitroeibaar: een bescheiden bij voorkeur rechthoekig tuintje met geometrische patronen van (buxus)hagen met daarin bloemen en tevens de toepassing van vormsnoeiheesters wordt nog steeds een ‘Dutch Garden’ genoemd.

Tekst - Joost Gieskes

De Dutch Garden ofwel Hollandse Tuin bij de opening op 28 april 2009

Terrastrap en Dutch garden, april 2009

NEDERLANDSE TUINENSTICHTING COUPON

AANMELDING NTS - EXCURSIES

GEeft ZICH OP ALS DEELNEMER AAN:

Naam: _____

☐ m

☐ v

Straat: _____

nr.: _____

Postcode en plaats: _____

Telefoon: _____

E-mail: _____

Tuinpasnummer: _____

Datum: _____

Handtekening: _____

☐ MIEN RUVS IN DEDEMSVART
ZATERDAG 19 SEPTEMBER 2009

☐ NTS-donateur

☐ niet-donateur of
+1 introduc  overige introduc s

  30,00 p/p

  35,00 p/p

Straat: _____

nr.: _____

Postcode en plaats: _____

Telefoon: _____

E-mail: _____

Tuinpasnummer: _____

Datum: _____

Handtekening: _____

☐ Voor een bedrag van  
machtigt ondergetekende de Nederlandse
Tuinenstichting te Amsterdam tot een          
a          van bankrekening:

VERZOEK OM INFORMATIE EN AANMELDING ALS NTS DONATEUR

GEEF EEN CADEAU

Naam: _____

☐ m

☐ v

Straat: _____

nr.: _____

Postcode en plaats: _____

Telefoon: _____

E-mail: _____

Verzoekt toezending van:

☐ Algemene brochure over de NTS

☐ Informatie over de HBO opleiding
Groen Ruimtelijk Erfgoed

☐ Jaarverslag 2008 NTS

Meldt zich aan als donateur van de Nederlandse
Tuinenstichting

☐ Voor 1 jaar   42,- (buitenland   45,-)

☐ Voor 5 jaar   168,- (buitenland   180,-)

☐ Junior/student t/m 27 jaar   25,-

Nieuwe donateur:

Naam: _____

☐ m

☐ v

Straat: _____

nr.: _____

Postcode en plaats: _____

Telefoon: _____

E-mail: _____

Stuur deze coupon aan :
De Nederlandse Tuinenstichting
Antwoordnummer 10685
1000 RA Amsterdam

Hierna ontvangt u een bevestiging en volgt
toezending van het Tuinjournaal, de Open Tuinengids
2009 en de NTS-tuinpas
(waarmee u en een introduc  gratis toegang hebben
tot ruim 200 NTS Open Tuinen).

NEDERLANDSE
TUINEN
STICHTING

TUINJOURNAAL SEPTEMBER 2009 - PAGINA 29

Revitalisatie van een wederopbouwwijk

Tekst - Marleen van Tilburg

De Wijsgerenbuurt is een kleine wijk die in 1953 is gebouwd in Amsterdam Geuzenveld. De architectuur, laagbouwoningen rondom negen hoven en de oorspronkelijke groenstructuur bepalen het naar binnen gekeerde, dorpsachtige karakter van deze wijk.

Het groen bestaat uit lange rijen bomen, grote grasvelden en grootschalige homogene beplanting. In de jaren tachtig is het 'kijkgroen' door de aanleg van een rechthoekig pad voor de buurtbewoners ontsloten. Door extensief onderhoud en het toegenomen gebruik door onder meer spelende kinderen, hondenuitlaters en het creëren van paden 'achterom' is het groen verwaarloosd. Het ruimtelijke en verstilde karakter van de oorspronkelijke beplanting is verworpen tot ergernis.

Het bestaande groen was hard toe aan renovatie. In opdracht van wooncorporatie Ymere heeft een groenprojectenbureau, samen met de bewoners, gezocht naar een nieuwe groene inrichting voor deze inmiddels historisch unieke wijk.

De belangrijkste uitgangspunten voor de nieuwe visie zijn:

- De nieuwe visie past in deze tijd en sluit aan bij het beleid van Ymere om

bewoners een belangrijke rol te geven in de inrichting van hun eigen woonomgeving.

- Groen speelt de hoofdrol in de inrichting van de tuinen. De oorspronkelijke structuur: open grasvlaktes, laanbomen, boom- en heestergroepen, is bepalend voor het nieuwe plan.
- Voor de bewoners vormen de tuinen een ruimte om elkaar als medewijkbewoners te ontmoeten. Met elkaar dragen zij zorg voor de kwaliteit van hun directe woonomgeving; van kijkgroen uit de jaren vijftig naar gebruiksgroen van nu.
- Een in deze tijd passende, vormgegeven padenstructuur verbindt de diverse hoven in de wijk en de verschillende functies in de deeltuinen.

In het nieuwe masterplan zijn de deeltuinen, op basis van de uitgangspunten, ingericht met verschillende thema's. In het voorjaar is de eerste deeltuin, De Moestuin, officieel aan de bewoners opgeleverd. Nu al blijkt dat de bewoners genieten van het samen buiten bezig zijn.

ONS CULTUREEL ERFGOED MAG NIET VERLOREN GAAN!

Steun daarom de Stichting Vrienden Particuliere Historische Buitenplaatsen en word ook Vriend voor slechts € 25,- per jaar (of € 300,- 'voor het leven').

WAT STAAT DAAR TEGENOVER?

- U levert een bijdrage aan subsidies voor kleine restauraties op particuliere buitenplaatsen
- U ontvangt het tijdschrift Arcadie, dat met boeiende artikelen en andere kijk geeft op de particuliere buitenplaats met haar bewoners, interieurs, tuinen en parken
- Bezoeken aan buitenplaatsen, die normaal gesproken gesloten zijn voor het publiek
- Exclusieve internationale reizen naar buitenplaatsen en kastelen onder deskundige leiding (i.s.m. Voyage & Culture).

AANMELDEN?

Per (brief)kaart: Stichting Vrienden PHB Antwoordnummer 2002 7250 ZX Vorden / per email: ekp@wildenborch.nl
www.vriendenphb.nl / www.stichting-phb.nl

wilt u een groene toekomst?

Met een erfstelling, een schenking of een legaat helpt u de Nederlandse Tuinenstichting om zich in te blijven zetten voor tuinen en parken in Nederland; voor een groen verleden en een groene toekomst. Zodat de generaties na u ook kunnen genieten van mooie tuinen en parken. Uw notaris kan u adviseren over de mogelijkheden.

Wilt u meer informatie dan kunt u maandag t/m woensdag tussen 10.00 en 13.00 uur contact opnemen met het secretariaat van de Nederlandse Tuinenstichting op (020) 623 50 58 of via e-mail: info@tuinenstichting.nl. De NTs beschikt over een notaris die bereid is om de akte gratis te passeren.

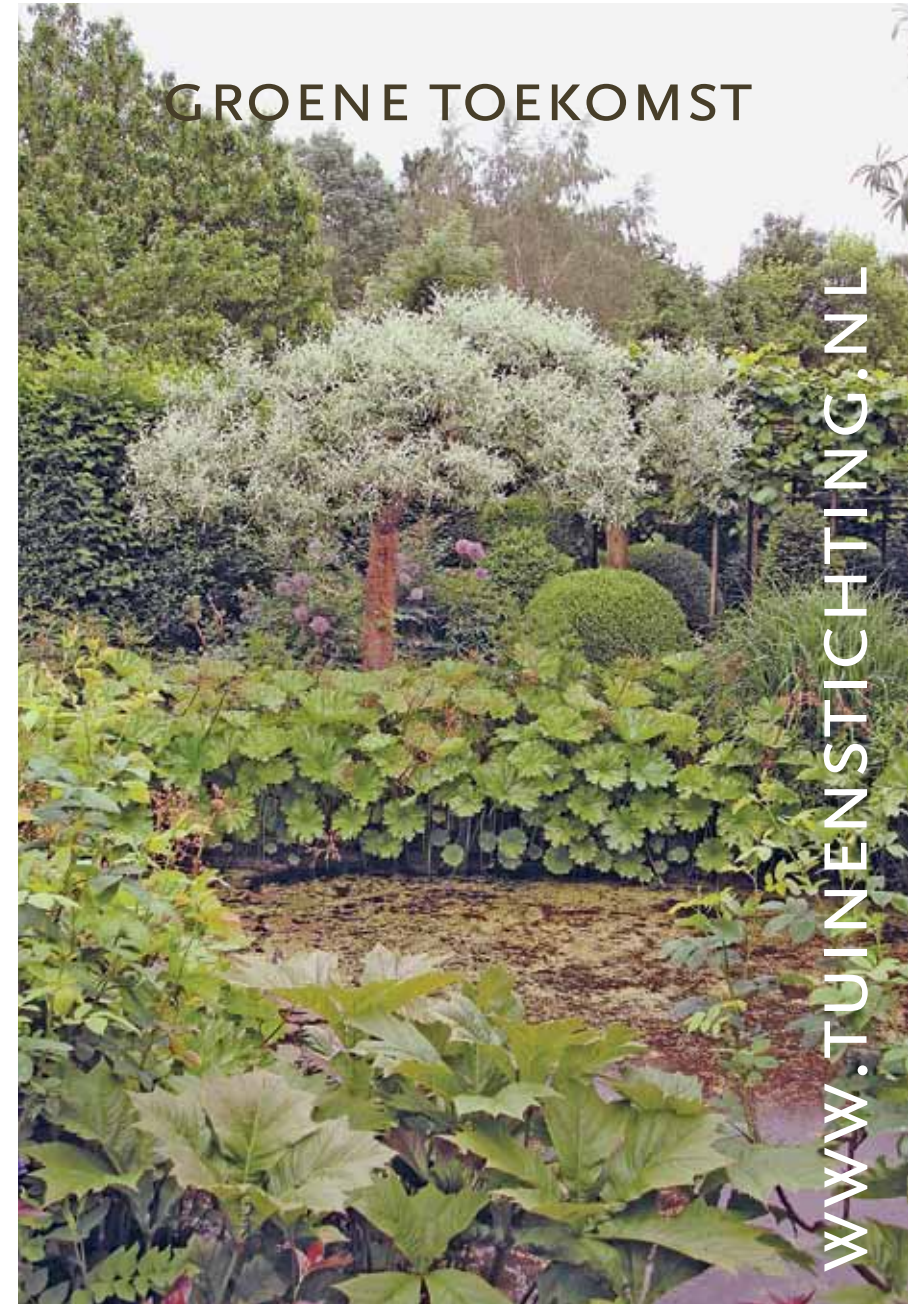
word donateur

Geniet van de volgende voordelen:

- u ontvangt jaarlijks de Open Tuinen Gids
- de NTs - tuinpas geeft toegang tot de ruim 200 geselecteerde donateurstuinen
- u ontvangt 4 x per jaar het Tuinjournaal
- u kunt advies vragen aan onze deskundige Monumentencommissie
- de NTs - excursies brengen u naar bijzondere tuinen en parken
- u steunt als donateur de doelstellingen van de stichting: het beschermen van waardevol tuinhistorisch erfgoed.

GROENE HISTORIE

GROENE TOEKOMST

De Heerenhof in Maastricht van Jo Willems en Jan van Opstal (tuin nummer 214 van de Open Tuinen Gids 2009).

NEDERLANDSE TUINENSTICHTING
NIEUWEZIJDS VOORBURGWAL 75 SOUS
1012 RE AMSTERDAM

TUINEN MET EEN ZIEL EN HISTORIE

TUINARCHITECTEN & HOVENIERS MET PASSIE

TUINARCHITECTEN BNT
DEBIE & VERKUIJL

BURO VOOR TUIN EN PARKRESTAURATIE

 KASTEELPARK RENSWOUDE, DORPSSTRAAT 1A, T +31 (0)318 573292,
WWW.DEBIEENVERKUIJL.NL